

ОДБОР ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ
СРПСКОГ ЈЕЗИКА
Председништво Одбора (Комисија бр.7)
Кнеза Михаила 36, 11000 Београд,

e-mail: isj@isj.sanu.ac.rs
Телефон: +381 11 2180-248
+381 11 3208 224

Датум: 3. фебруар 2020.

Одлука Одбора

Шта је (актуелни) *молебан* и служе ли се ових дана *молебни* или *молебани*

Молебан је посебна врста краћег богослужења које садржи молитве прозбеног или благодарственог карактера. Другим речима, на молебнима се Богу (Богородици или некоме од светих) можемо или молити за нешто или им захвалити након успешно завршеног неког дела, путовања и сл. Код Срба је у пракси далеко више ово прво. Једини благодарствени молебан који се *редовно* служи јесте када се, на Српску нову годину, празник Обрезања Господњег и Св. Василија Великог, обично након литургије, премда понекад и у поноћ када се две године сусрећу – служи како благодарствени молебан за претходну, тако и прозбени за годину која наступа.

Прозбени молебни који се, дакле, у Српској православној цркви (СПЦ) далеко чешће служе поводом разних догађаја и потреба друштвено-црквеног или приватног карактера: полазак на пут, почетак неког дела, освештање воде, природна катастрофа, најезда непријатеља, епидемија, суша, болест и сл. Могу се обављати како у храму, тако и код куће и на јавним местима. Према структури, молебан је скраћено јутрење.

Какви се молебни последњих недеља, а већ и месеци, служе у Црној Гори? Најпре, коме су упућени Свештеночелство СПЦ у Црној Гори одлучило је да то буду молебни Пресветој Богородици. Служи се, дакле, *Општи молебан Пресветој Богородици из Часослова*. Овај молебан садржи цео Канон Пресветој Богородици, одломак из Јеванђеља, одређене псалме и на крају молитву Богородици. Постао је познат као, у зависности од тога где се служи и објављује – *Молебан за очување (наших) светиња (у Црној Гори)*.

Повод због чега се служе ови молебни у Црној Гори, а и у многим другим градовима у којима живе Срби широм света, јесте тзв. Закон о слободи вероисповести, дискриминаторски и антиуставни закон, усвојен у Скупштини ове земље 27. децембра 2019. године. Од уобичајених, горе наведених повода због којих у Цркви долази до служења молебна – овај нам највише личи на „најезду непријатеља”. Али, вероватно ће

бити забележен у историји као посебан, исто као што су јединствене и литије, масовни молитвени ходови њиме изазвани.

Често се у штампаним објавама у Црној Гори, Србији, Републици Српској и шире, као и у неким штампаним медијима, сусреће неправилна употреба ове именице у косим падежима у једнини и у свим падежима у множини. Она је настала због неправилног изговора у номинативу једнине, који се такође може неретко чути код спикера и репортера. Уместо *мòлѣбан*, изговара се *молѣбāн*, те тако, уместо непостојаног *a*, у косим падежима *a* се задржава.

Именица мушког рода *мòлѣбан* по своме далеком пореклу је придев који се поименичио још у црквенословенском језику из којег је преузет (молебень), с минималним пралагођавањима српском гласовном систему (идеалан српски облик гласио би *молабан*). Пошто је *-a-* у последњем слогу непостојано, оно углавном изостаје из промене, по аналогiji с другим таквим именицама. Проф. др Радојица Јовићевић недавно је, пре свих догађаја који су вратили у сферу јавног интересовања ову именицу, писао о њој (*Језик данас*, бр. 10 (2017), стр. 7–8), подсетивши на њену формалну блискост с придевима *подобан*, али и *частан* итд, а о њој је јануара 2020. писала и проф. др Рада Стијовић у Политици. У црквеном изразу доста је таквих поименичених придева, црквенословенског порекла: *васкрсан*, *богородичан*, *тројичан*, *мученичан* итд. Ипак, због њихове и даље чврсте везе с управном речју синтагме којој су уобичајено припадали, такви придеви у косим падежима задржавају придевску промену (нпр. *васкрсан* [*тропар*], *васкрсног* [*тропара*], *васкрсном* [*тропару*]...). Поименичени придев *молебан* нарочито се разликује од ових својим инструменталом једнине ((*c*) *молебном*), што сведочи да је његова промена сада потпуно именичка по карактеру (придевски облик би био (*c*) *молебним*). Ова реч, дакле, уместо да има само промену придева неодређеног вида, што у једнини значи историјско преклапање с типичном именичком променом (осим у вокативу и инструменталу једнине), а у множини подударање с облицима придева одређеног вида, осим у прозодiji (акценти и ритам), сада се првенствено понаша попут других именица мушког рода. Зато треба допустити дублетност у једином падежу где се именичка и придевска промена за одређени вид мимоилазе – у генитиву множине: *мòлѣбних* / *мòлѣбāнā* (у придевској промени постоји и факултативност *-a* у дативу, инструменталу и локативу). Парадигма, дакле, треба у целини да гласи: једнина – *молебан* (ном.), *молебна* (ген.), *молебну* (дат.), *молебан* (акуз.), *молебне* (вок.), (*c*) *молебном* (инстр.), (*o*) *молебну* (лок.); множина – *молебни* (ном.), *молебних* / *молебана* (ген.), *молебним(a)* (дат.), *молебне* (акуз.), *молебни* (вок.), (*c*) *молебним(a)* (инстр.), (*o*) *молебним(a)* (лок.).

Председник Одбора

Проф. др Срето Танасић,
дописни члан АНУРС

